

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ СВІДОМОСТІ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.

Постановка проблеми. У сучасних умовах успішне вирішення проблеми соціалізації учнівської молоді вимагає пошуку нових, нестандартних підходів до її вирішення. Криза системи виховної роботи у сучасній загальноосвітній школі ініціює інтерес науковців до більш глибокого вивчення виховних можливостей соціокультурного середовища, що оточує старшокласника.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема соціалізації школярів знайшла досить широке відображення у дослідженнях як вітчизняних (С. Діба, І. Зверева, Кузьменко, Н. Лавриченко, С. Савченко, С. Харченко, Н. Чернуха та ін.), так і зарубіжних (В. Бочарова, А. Маслоу, Р. Мертон, Т. Парсонс, К. Роджерс, М. Шакурова та ін.) учених.

Формування мети статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз можливих шляхів формування світоглядної свідомості в процесі соціалізації учнівської молоді.

Виклад основного матеріалу. У соціально-педагогічному трактуванні «соціалізація» є складним і багатофакторним процесом набуття індивідом людських властивостей і якостей. З позицій соціально-педагогічного підходу важливою є думка про те, що у процесі соціалізації особистість бере активну участь у складному і багатогранному процесі формування, розвитку і вдосконалення, який здійснюється на фоні і при безпосередньому впливі соціокультурного середовища, численних керованих і некерованих чинників впливу на цей складний процес.

Л. Божович у характеристиці учнів старшого шкільного віку вирішального значення надає динаміці внутрішньої позиції особистості, що формується. Внутрішня позиція складається з того, як учень на основі свого попереднього досвіду, можливостей, своїх потреб і прагнень ставиться до

об'єктивного становища, яке він займає в житті в теперішній час, і яке становище він хоче займати. [2, с. 37–42].

В. Табачковський стосовно становлення світоглядної свідомості молоді людини, зазначає, що «свідомість є не стільки цілісним світоглядом, скільки умонастроєм і світовідчуттям, відображає прагнення до самовизначення і самореалізації... У той же час активне і своєчасне включення молоді в соціально і особистісно значущу діяльність, у відносини різних соціальних груп і рівнів призводить до прискорення процесу соціалізації» [4, с. 183-184].

На думку Л. Виготського, «центральними моментами», найбільш важливими відкриттями, що характеризують дітей підліткового і старшого шкільного віку, є відкриття ними свого внутрішнього світу і формування власного світогляду, який є важливим аспектом соціалізації особистості школяра [3, с. 24].

Л. Божович, характеризуючи особливості становлення особистості старшокласника, особливу увагу звертає на динаміку його внутрішньої позиції. На думку дослідниці, внутрішня позиція особистості старшокласника проявляється у тому, як він на основі свого попереднього досвіду, можливостей, потреб і прагнень особливу увагу звертає на аналіз того місця, яке він займає в житті на теперішній час, і яке місце він хоче займати в житті у майбутньому. [2, с. 37-40].

Українська дослідниця О. Безпалько вважає, що соціально-педагогічна діяльність «спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її культурних і духовних потреб чи відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини» [1, с. 13].

Механізм удосконалення процесу соціалізації учнівської молоді має, на нашу думку, базуватися на тому, що кожен старшокласник певний час знаходиться в сфері дії контрольованих позашкільних соціалізаційних впливів, перебуваючи при цьому не лише в ролі об'єкта, але й суб'єкта соціальних відносин. Однією із соціально-педагогічних умов, що сприяють створенню ситуацій засвоєння молодими людьми світоглядних переконань і ціннісних

орієнтацій, поведінкових особистісних стереотипів, умінь і навичок, важливих для адаптації у соціумі, які лежать в основі успішної соціалізації учнівської молоді, є суб'єктно-діяльнісна позиція старшокласників, яка передбачає їхню спільну діяльність з педагогами загальноосвітніх, позашкільних навчально-виховних закладів, батьками, волонтерами, працівниками установ і підприємств, представниками громади в організації та проведенні:

- різноманітних соціально-просвітницьких акцій; бесід; фотовиставок і відеолекторіїв;

- культурно-дозвіллевої діяльності: розважальних програм, конкурсів, концертів, художньо-творчих виставок, свят; творчих акцій; клубів «вихідного дня»; зустрічей з цікавими жителями мікрорайону;

- спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання.

У процесі формувального експерименту, проведеного на базі чотирьох соціально-педагогічних комплексів: Хмельницької загальноосвітньої школи I–III ступенів № 27, Тернопільської спеціалізованої школи I–III ступенів № 7, Чемеровецького НВК № 2 «Загальноосвітня школа I–III ступенів – гімназія» Хмельницької області, Зіньківського НВК «Середня спеціалізована ЗОШ I–III ступенів – колегіум» Віньковецького району Хмельницької області, практикувалися такі види і форми діяльності, які передбачали залучення школярів до вирішення практичних завдань, пов'язаних із збереженням довкілля, духовних і культурних надбань тощо. Реалізація суб'єктної позиції старшокласників здійснювалася шляхом залучення старшокласників до спільної роботи з дорослими щодо виконання певних видів суспільно-корисної роботи, волонтерської роботи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати формувального експерименту засвідчили позитивну динаміку показників формування світоглядної свідомості у процесі соціалізації старшокласників. У експериментальній групі чисельність респондентів, загальний рівень соціалізації яких охарактеризовано як достатній,

зросла з 33,55 % до 50,0 %, (у КГ динаміка, відповідно, становила 32,2 % і 39,4 %). Свідченням результативності формувального експерименту є зменшення кількості респондентів, загальний рівень соціалізації яких охарактеризовано як елементарний (в ЕГ з 33,55 % до 11,5 %; у КГ – з 32,2 % до 21,6 %).

Проблема соціалізації учнівської молоді у процесі формування світоглядної свідомості не вичерпується проведеним дослідженням. Перспективними напрямками вивчення актуалізованої проблеми можуть бути: системний аналіз інноваційних технологій соціалізації школярів у сучасних умовах; розробка технологій інтеграції виховних зусиль суспільства у вирішенні завдань успішної соціалізації учнівської молоді.

Література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : [навч. посібник] / О. В. Безпалько . – К. : Логос, 2003. – 134 с.
2. Божович Л. И. Проблемы формирования личности / Л. И. Божович. – Воронеж : НПО МОД ЭК, 1995. – 352 с.
3. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры : / [под ред. Н. Г. Ярошевского]. – М.: И-т практ. психологии. Воронеж : НПО Модэк, 1996. – 512 с.
4. Табачковский В. Г. Формирование мировоззренческой культуры молодежи / В. Г. Табачковский. – К. : Наукова думка, 1990. – 289 с.